

Prof. podplukovník zdrav. MUDr. Jan Levít:

Jak se dívá chirurg na letectví.

Dvě na první pohled tak odlišné discipliny mají v jádře tolik společných, anebo zase velmi zajímavě protikladných vlastností, že svádějí mimoděk k bližšímu pozorování. Letectví a chirurgie se nestaly žádnou módou, nýbrž obé stojí právem v zenitu všeobecného zájmu a myslím, že je dosti důvodů, abychom pokládali chirurgii a letectví za rodné sestry, které spojuje vzájemná úcta, vznešenost cíle a především spolupráce.

Srovnáme-li vývoj obou, nalezneme nápadnou analogii. O chirurgii je známo, že ji na konci 19. a na samém prahu 20. století několik universálních objevů vyvedlo z přitímní živoření a otevřelo do široka brány k obrovskému jejímu rozmachu. Jmenuji jen anti-

sepsi — asepsi, místní znecitlivění! Byla to poslední léta předešlého a první léta nynějšího století, kdy se chirurgický nůž odpoutal od povrchu lidského těla a zajížděl stále hlouběji a hlouběji do lidského organismu, až nebylo a není skoro orgánu, na němž by pro operátora bylo varovně napsáno „Vstup zakázán“.

Sledujeme-li letecký vývoj, neubráníme se sugestivnímu dojmu stejného osudu: pokud se pamatuji, Farman a bratři Wrightové nemohli se dlouho dokonale odpoutat od povrchu zemského, aby pronikli do oblastí určených letadlu. Letectví děkuje za svůj první vážný rozmach sensačnímu přeletu Blériotovu, který se udál na prahu tohoto století a stal se východiskem prudkého leteckého vývoje. Dnes možno říci, že po dosti málo letech nadšené a poctivé práce je letec bezmála týmž suverénem v oblasti zemské atmosféry, jakým je chirurg v oblasti lidského organismu.

Také prostředí letecké a chirurgické práce přímo vybízí k srovnávání. Můžeme si představit něco jemnějšího a citlivějšího, než jsou hlubiny lidského organismu, cévy, nervy atd., v nichž pracuje nůž chirurgův? Vždyť ještě dnes jsou známi jednotlivci, kteří se dívají na činnost chirurgovu jako na něco, co je mezi zázrakem a rouháním! A nyní srovnajme s tím letectví: vesmír — pracovní prostředí letecké — je zajisté po svém způsobu rovněž prostředím nejjemnějším a nejcitlivějším! Atmosféra se svou nevypočitatelností a měnivostí, se svými víry, propastmi a bouřemi, jež se smějí všem meteorologickým předpovědím, je jistě tak jemnou a citlivou pro letoun jako lidský organismus pro chirurga. Na nevypočitatelném lidském organismu číhá všude nepředvídaný nepřítel — komplikace — jako na letoun ve vzduchu se vznášející. Zajisté je tu shoda až příliš nápadná.

Každý chirurg i letec, který má zdárně vykonávat své povolání a pohybovat se, abych tak řekl, v těchto po svém způsobu nejjemnějších elementech, musí splnit určité podmínky. Je to především odvaha! Ale co by zbylo z odvahy, kdyby se neopírala o jiné nutné vlastnosti, jimiž jsou: svědomitost, přesnost, diskretnost, pohotovost a hlavně láska k vlastní práci, láska k svému povolání. A tato láska k povolání musí bez výjimky doprovázeti po celý život jak chirurga, tak i letce. Nastanou situace, kdy u jednoho nezdar operace, u druhého neštěstí při letu, u obou pak osudy vlastního „já“ nebo „zpříjemňování“ práce způsobí různá zklamání, a v takových momentech chirurg i letec, kteří vážně pomýšlejí na své povolání, hledají náhrady za všechno v lásce k svému povolání!

Podíváme-li se blíže na shora uvedené vlastnosti, vidíme jasně, že nepřesný a zapomnětlivý voják nebude nikdy pravým letcem, podobně jako povrchní člověk se nikdy nehodí pro chirurgii.

Chirurgie přichází letectví vždycky na pomoc v okamžicích neštěstí a nouze — tehdy, kdy všechny ostatní prostředky a cesty se ukázaly marnými. Tam, kde se letec sám dopustí omylu, kdy vlastní vůle zklame, kdy selže technika, pomůže chirurg — napraví neb alespoň se snaží napravit, ovšem jen podle svých sil. A upřímně snaží se chirurg napravit všechny t. zv. omyly. Není tedy divu, že se mezi letcem i chirurgem vyvinul pocit přátelství. A na druhé

straně jsou zase jiné situace, kdy letec účinně pomáhá chirurgovi. Je to sanitní letadlo, jež s velkým časovým urychlením dopraví raněného k chirurgovi nebo chirurga k pacientovi. Jak důležitý je tento časový rozdíl letadla a ostatních dopravních prostředků, je patrné ze statistiky břišních operací ve světové válce.

Tam, kde se ranění do břicha dostali k operaci do prvních šesti až deseti hodin, zemřelo jich 22—53%, tam, kde se tiž pacienti dostali k chirurgovi po 36 hodinách, zemřeli všichni — přišli pozdě! Důležitost dopravy nemocných letadly pochopilo na př. Švédsko a zajistilo od r. 1927 dopravu raněných vzduchem po celé zemi. Rovněž Francouzové v posledních afrických bojích učinili se sanitním letadlem skvělé zkušenosti.

Rozumí se, že se s větší intensitou létání zvětšuje i počet havárií a tím poranění leteckých i smrtí. Dnes můžeme již zhruba typovat poranění podle toho, jak vznikla. Víme na př., jaká poranění vznikají při pádu letadla a mázazu, víme, jaká poranění způsobují vrtule atd. Pravda, není ve vojsku zbraně, u které by v míru bylo usmrceno tolik lidí, jako u letectva. Ale srovnáme-li letecká poranění s poraněními při srážkách vlaků, automobilů, atd., zjistíme, že u letců je vlastně poranění nejméně. Vždyť na př. poranění, které mám příležitost nejčastěji ošetřovati, způsobuje vojenská „půlhodinka“, kopaná a různé zábavy vojinů a jsou to procenta značně větší než u letectva. V příštím článku „Jak umírají letci“ budu mít příležitost zpracovati materiál, který tuto překvapující okolnost dokáže přesnými čísly, a dokáži, že veřejnost doposud mylně posuzuje letadlo a mylně se ho obává jako prostředku dopravního.

Při této příležitosti musím konstatovati, že jsem hned tak nenašel trpělivějších, nenáročnějších a za sebe menší úlevu vděčnějších pacientů, než jsou letci. Všichni, které postihlo neštěstí a na čas položilo na můj operační stůl, snášeli trpělivě svůj osud, a co mne vždy dojalo a mohu říci, hodně překvapilo, bylo to, že přes rány, jimiž je letoun poznamenal, a přes bolesti, které musili snášeti, všichni zase toužili po chvíli, až si budou moci znovu sednout do letounu a létat. Je to vášnivá láska k povolání? Jistě! Znáám tento pocit jako oni a kdybych prožil v životě cokoli, byl bych zase vždycky jen chirurgem! Ale to je jen jedna z vlastností, které vytvářejí z našich letců zvláštní species v našem vojsku. Jak milo je v jejich družné společnosti na manévrech a jinde! Mnoho jsem o tom přemýšlel, co je toho příčinou — snad vznikají ty vlastnosti v pracovním prostředí letce, jímž je precizní stroj, nebe nad hlavou, moře volného vzduchu pod letounem, brázděné úžasnou rychlostí. Zdá se mi, že čím byl jezdec středověku — elitou, pýchou a výkvětem armády — tím je naší době letec: veselí a přímí, silní vůlí a prací, tak asi jsem je poznal a naučil se mítí je rád — ty zralé muže i chlapce! Mé přátelství k letcům je již staršího data než zevní formy, jimiž bylo v poslední době zpečetěno — ať už leteckým odznakem, uděleným mi panem ministrem národní obrany dr. Viškovským, nebo čestným členstvím Svazu letců. Vždyť hned po převratu — v době, kdy byly havarie tak časté, vodíval mne můj

vzácný příznivec a přítel, dosud nedoceněný propagátor letectví, tehdejší gen. inspektor dr. Machar na letiště a — létali jsme. Chtěl tehdaž Machar letcům a veřejnosti jasně dokumentovati, že má víru v letectví a jeho budoucnost, proto jsme vstupovali do letadel a kolísajícím se dodávali odvahy. Přátelství mé k letcům zesílilo, když jsem podnikl dlouhé lety a podíval se tak blíže ke kořeni, kde rychlost, vítr, technika, píseň motoru a volný modrý vzduch formují duše těchto odvážných mužů.

Letcům zbývá ještě zdolati poslední zbytky překážky, kterou chirurgie už zdolala: strach obecnstva. Vzpomínám, jak se první pionýři chirurgie — ještě můj otec musil tak pracně činiti — těžce ale s nadšením probíjeli krok za krokem, aby dobyli uznání své mladé vědě v širokých vrstvách obecnstva, jež stále nedovedlo a nedovedlo oceniti pravý význam chirurgie. Jak dlouho se lidé báli a jak nedůvěřovali, jak se vyhýbali nemocnicím a přece, poohlédneme-li se dnes po našem venkově, najdeme již v každém okrese vzornou nemocnici, která je nemocnými z celého kraje s důvěrou vyhledávána a vzorně plní své poslání. Chirurgie poctivou a opravdovou prací zvítězila na celé čáře úplně a dnes i v nejzapadlejších vesničkách je vidět, co doba chirurgie lidstvu přinesla.

A podobně to je s letectvím: stalo se několik malérů, lidé se zabili, podobně jako zmirají lidé po operacích — ne vinou chirurgů, — ale okolnostmi, které se vymykají z rámce chirurgovy schopnosti a moci. A odtud ten nekritický strach, který, jak vidět, v poslední době poznenáhlu sice, ale přece ustupuje důvěře v letectví.

Věřím, že se letectví s jeho nepochybnými přednostmi podaří vniknouti vítězně do všech oblastí, kam je určeno — k prospěchu lidstva a civilisace, jak jest jeho právem i povinností. A chirurgie se svými podivuhodně příbuzenskými vztahy k letectví bude vždycky na stráži, plna ochoty a moderního vzpětí, aby ihned zakročila tam, kde jí rodná její sestra potřebuje. Vždycky spojovati je bude vzájemná úcta, vznešenost cíle a především nutnost spolupráce!

Letectví u nás a v cizině.

Major A. R. Hartman:

Podplukovník pol. pilot letec Karel Svidenský mrtev.

Těžký osud pronásleduje v poslední době naše vojenské letectvo. Nejenom risiko těžké a odpovědné služby odnímá mu dobré a statečné kamarády, nýbrž i zákeřné nemoci rádí v našich řadách. Tak po těžkém a dlouhém utrpení zemřel v noci ze dne 4. na 5. ledna podplukovník polní pilot letec Karel Svidenský. Smrt byla mu milosrdnou vysvoboditelkou z velikých muk, kterým organismus mladého, třicetiletého muže přece jen neodolal. Krutým rozhodnutím Prozřetelnosti byl z řad vojenského letectva vyrván opět jeden z nadějných jeho příslušníků, muž plný zkušenosti, velkého rozhledu, svědomitý pracovník a člověk překrásné kultury duše i srdce, na výsost dobrý kamarád a příslovečně klidný gentleman vybroušeného společenského vystupování.